

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА СТАТИСТИКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ СТАТИСТИКИ, ОБЛІКУ ТА АУДИТУ

ОБЛІКОВО-ФІНАНСОВИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА АУДИТУ ТА ПІДПРИЄМНИЦТВА

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНИХ,
СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА»**

*Затверджено
на засіданні кафедри аудиту та підприємництва
(протокол № 1 від “28” серпня 2019 р.)*

КИЇВ-2019

Економіка підприємства: Методичні рекомендації для виконання практичних, семінарських занять з навчальної дисципліни «Економіка підприємства»/ Уклад.: Новіченко Л.С. К.: НАСООА, 2019. 28 с.

ЗМІСТ

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	4
2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИЦИПЛІНИ“ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА”	6
Тема 1. Підприємство як суб’єкт господарювання	6
Тема 2. Основи підприємницької діяльності.....	6
Тема 3. Управління підприємствами.....	7
Тема 4. Персонал.....	7
Тема 5. Матеріальні активи (виробничі фонди) підприємства.....	8
Тема 6. Нематеріальні ресурси та активи.....	9
Тема 7. Оборотні засоби підприємства	9
Тема 8. Інвестиції на підприємстві: формування, використання, ефективність	9
Тема 9. Інноваційні процеси	10
Тема 10. Техніко-технологічна база виробництва	11
Тема 11. Організація виробництва.....	11
Тема 12. Виробнича і соціальна інфраструктура.....	12
Тема 13. Прогнозування, планування і регулювання діяльності підприємства.....	12
Тема 14. Виробництво, якість і конкурентоспроможність продукції.....	13
Тема 15. Продуктивність, мотивація та оплата праці.....	14
Тема 16. Валові витрати і ціни на продукцію.....	14
Тема 17. Фінансово-економічні результати та ефективність діяльності підприємства.....	15
Тема 18.Економічна безпека та антикризова діяльність підприємства	16
Тема 19. Реструктуризація і санація суб’єктів господарювання.....	17
Тема 20. Банкрутство та ліквідація підприємств	17
3. Практичні завдання	20
4. Рекомендована література.....	44

1. Загальні положення

Мета вивчення навчальної дисципліни – надання системи базових знань з питань механізму функціонування підприємства в сучасних умовах, формування економічного мислення і системи спеціальних знань про базові поняття щодо господарської та фінансової діяльності підприємства, змісту її окремих напрямів, а також розрахунку показників, що її характеризують ефективність та результативність діяльності суб'єкта господарювання.

Завдання вивчення навчальної дисципліни: є вивчення підприємства як суб'єкту господарювання та основних напрямів його господарсько-фінансової діяльності; методологічних та методичних засад планування діяльності підприємства; формування програми виробництва продукції та її реалізації, визначення виробничої потужності підприємства; складових ресурсного потенціалу підприємства та шляхів його ефективного використання; теоретичних засад формування й використання трудових ресурсів підприємства та системи їх матеріального стимулювання, методичних підходів до їх аналізу та планування; теоретичних засад формування та використання майнових ресурсів (активів) підприємства, методичних підходів до їх аналізу та планування; теоретичних засад формування фінансових ресурсів (капіталу) підприємства, методичних підходів до їх аналізу та планування; механізмів формування економічних результатів господарсько-фінансової діяльності підприємства; оцінки ефективності господарської діяльності та шляхів її підвищення; сутності фінансового стану підприємства, його складових та методів оцінки; конкурентоспроможності підприємства та методів її оцінки; механізму розвитку підприємства, запобігання кризових явищ та банкрутства; забезпечення економічної безпеки підприємства.

В результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

- правові основи функціонування підприємства як суб'єкта господарювання;
- структуру ресурсів підприємства, джерела їх формування та напрямки ефективного використання;
- визначення результатів діяльності підприємства;
- методи оцінки ефективності роботи підприємства;
- види цін та методи ціноутворення;

- основні положення організації, планування та державного регулювання діяльності підприємства;
- принципи мотивації трудової діяльності, форми та системи оплати праці на підприємстві;
- порядок формування кошторисів, планування діяльності підприємства;
- методичні основи оцінки фінансово-економічних результатів та ефективності діяльності підприємства.

вміти:

- аналізувати ефективність роботи підприємства;
- проводити оцінку впливу чинників зовнішнього середовища на діяльність підприємства;
- вибирати найбільш перспективні шляхи розвитку виробництва;
- обирати метод ціноутворення та визначати ціну на продукцію;
- розраховувати та аналізувати показники ефективності діяльності підприємства;
- складати кошторис витрат на виробництво продукції;
- оцінювати фінансовий стан підприємства;
- визначати економічну доцільність інвестицій; складати довгострокові та короткострокові плани діяльності підприємства, застосовувати на практиці оперативне планування.

2. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Тема 1. Підприємство як суб'єкт господарювання

Поняття підприємства як організаційно виокремленої та економічно самостійної первинної ланки виробничої сфери. Місія та цілі підприємства. Головні напрямки діяльності підприємства.

Юридичні акти, що слугують законодавчою базою функціонування підприємства (організації). Закон України “Про підприємства в Україні”, його основні положення. Статут підприємства. Генеральна тарифна угода. Колективний договір. Інші правові документи, що регулюють діяльність підприємств (організацій). Класифікація підприємств за певними ознаками (мета і характер діяльності; форма власності майна; належність капіталу; правовий статус) і форма господарювання; галузево-функціональний вид діяльності; технологічна (територіальна) цілісність і ступінь підпорядкування; розміри за чисельністю працівників). Виробнича структура підприємства, її види (цехова, безцехова, корпусна, комбінатська, технологічна, предметна, змішана) і чинники формування. Загальна структура підприємств та організацій. Інтеграційні форми підприємств та організацій. Сучасні форми добровільного та інституційного об'єднання підприємств та організацій (асоціації, консорціум, концерни, корпорації, фінансово-промислові групи, холдинги тощо), їх особливості та ефективність діяльності. Загальна характеристика сучасного ринкового середовища функціонування підприємств та організацій. Сутність, функції і типи сучасного ринку. Загальні принципи та етичні норми господарювання на ринку.

Тема 2. Основи підприємницької діяльності

Підприємницька діяльність як основна сучасна форма господарювання. Принципи здійснення, форми, типи й моделі підприємницької діяльності. Нормативно-правове забезпечення підприємництва. Франчайзинг, як особлива форма організації бізнесу. Виробнича та посередницька діяльність. Формування підприємницького середовища. Політика держави в напрямку активізації підприємницької діяльності в Україні.

Підприємницькі договори (контракти, угоди). Структура та порядок укладання договорів. Типовий зміст, загальні і специфічні умови договору. Формування конкретних умов договору. Підприємницькі дії щодо реалізації бізнес-проектів. Партнерські зв'язки та угоди (операції). Основні напрямки

співпраці партнерів. Форми співробітництва у сферах виробництва, товарообміну і торгівлі, фінансових відносин. Факторинг.

Сучасні тенденції розвитку міжнародних економічних відносин. Міжнародний бізнес: поняття, суб'єкти, типи і види. Форми міжнародної підприємницької діяльності. Спільні підприємства в системі міжнародного бізнесу: мотивація та процедура створення, механізм функціонування. Тенденції і проблеми розвитку спільних підприємств в Україні.

Тема 3. Управління підприємствами

Особливості підприємства як складної системи. Об'єктивна необхідність і поняття управління суб'єктами господарювання. Планування, організація, мотивація і контроль як основні функції управління підприємствами та організаціями (установами).

Поняття і теоретико-методологічна основа класифікації методів управління. Змістовна характеристика економічних, організаційно-розпорядчих і соціально-психологічних методів управління. Організаційні форми реалізації методів управління суб'єктами господарювання різного рівня.

Сутність і параметри організаційної структури управління підприємством (організацією). Основні типи організаційних структур управління: лінійно-функціональні, дивізійні, матричні. Принципи та етапи процесу побудови організаційних структур управління виробничими і невиробничими підприємствами. Особливості вибору організаційних структур управління для новостворюваних підприємств різних розмірів і форм власності.

Необхідність і принципи формування вищих органів управління підприємствами та організаціями. Міністерства, комітети, державні корпорації і концерни як вищі органи прямого управління підпорядкованими підприємствами та організаціями. Органи централізованого управління суб'єктами господарювання. Спрямованість та економічна ефективність адміністративної реформи в Україні. Зарубіжний досвід централізованого управління первинними ланками національної економіки.

Тема 4. Персонал

Поняття: персонал, трудові ресурси, кадри, трудовий потенціал. Категорії персоналу підприємств (керівники, спеціалісти, службовці, робітники). Поділ персоналу за професіями, спеціальностями і кваліфікацією. Виокремлення і характеристика робітників за рівнем кваліфікації. Особливості структури персоналу підприємств та організацій різних типів, розмірів і форм власності. Тенденції динаміки структури персоналу в окремих галузях та сферах діяльності.

Чинники, що враховуються у процесі розрахунків необхідної чисельності персоналу фірми. Визначення чисельності працівників управління, спеціалістів і службовців для підприємств різних розмірів, форм власності та сфер діяльності. Розрахунки чисельності окремих категорій працівників виробничих підприємств. Обґрунтування раціональної структури персоналу підприємств різних типів та інфраструктурних організацій.

Поняття і основні елементи системи управління персоналом підприємств (організацій) та інших суб'єктів господарювання. Сучасні вимоги до ділових якостей різних категорій персоналу. Адаптована до ринкових умов господарювання система формування та набору різних категорій персоналу. Методи оцінки і відбору працівників для різних суб'єктів господарювання. Оцінка ділових якостей керівників і менеджерів. Форми та ефективність підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів.

Особливості систем управління персоналом у фірмах економічно розвинутих зарубіжних країн. Досвід формування та забезпечення ефективного використання кадрового потенціалу фірми. Участь держави у підготовці висококваліфікованих спеціалістів і керівників. Конкурсно-контрактна система наймання працівників фірми. Сучасна система періодичного підвищення кваліфікації кадрів і постійного забезпечення умов для творчої високопродуктивної праці.

Тема 5. Матеріальні активи підприємства

Матеріальні активи як сукупність виробничих фондів та іншого майна підприємства. Взаємозв'язок засобів виробництва і виробничих фондів. Поділ виробничих фондів на основні та оборотні, їх роль у здійсненні процесу виробництва продукції та надання послуг. Майно підприємства соціального призначення.

Вартісна оцінка майнового комплексу. Первісна, відновна, повна, залишкова вартість основних фондів. Індксація основних фондів. Класифікація основних фондів за функціональним призначенням та участю у виробничих процесах. Видова (технологічна) структура основних фондів, чинники і тенденції її динаміки на підприємстві.

Фізичне та економічне спрацювання основних фондів, їх види та форми усунення. Амортизація основних фондів. Норми амортизаційних відрахувань. Рівномірна та прискорена амортизація засобів праці. Просте та розширене відтворення основних фондів.

Соціально-економічне значення підвищення та система показників ефективності відтворення та використання основних фондів. Напрямки

інтенсифікації відтворення та шляхи поліпшення використання основних фондів підприємства за нормальних умов господарювання.

Елементний склад оборотних фондів. Характеристика виробничих запасів, напівфабрикатів власного виготовлення, незавершеного виробництва, витрат майбутніх періодів. Нормування витрат і розрахунки необхідного обсягу оборотних фондів підприємства. Показники та шляхи кращого використання матеріальних ресурсів. Сучасна політика ресурсозбереження та ефективність її здійснення.

Тема 6. Нематеріальні ресурси та активи

Поняття і види нематеріальних ресурсів підприємства, їх вплив на конкурентоспроможність його продукції на ринку. Характеристика об'єктів промислової власності (винаходів, промислових зразків, корисних моделей, товарних знаків, знаків обслуговування). Інформаційні технології та програмні продукти. Інші нематеріальні ресурси (ноу-хау, раціоналізаторські пропозиції, найменування місця походження товару, гудвіл фірми).

Нематеріальні активи як юридично оформлені права виключного користування об'єктами промислової та інтелектуальної власності. Оцінка та строки зношування нематеріальних активів.

Тема 7. Оборотні кошти підприємства

Сутнісна характеристика оборотних коштів. Обслуговування оборотними коштами сфер виробництва та обігу. Функціональна та елементна структура оборотних коштів. Нормування оборотних коштів підприємства. Методи розрахунку нормативів оборотних коштів (аналітичний, коефіцієнтний, прямого розрахунку). Обчислення нормативів оборотних коштів у виробничих запасах, незавершеному виробництві, витратах майбутніх періодів, залишках готової продукції. Визначення загального нормативу оборотних коштів для підприємства. Джерела формування оборотних коштів.

Основні показники рівня ефективності використання оборотних коштів: коефіцієнт оборотності і завантаження, тривалість одного обороту, рентабельність; методика їх розрахунку. Шляхи підвищення ефективності використання оборотних коштів (оптимізація запасів ресурсів і незавершеного виробництва; скорочення тривалості виробничого циклу; поліпшення організації матеріально-технічного забезпечення; прискорення реалізації виробленої продукції). Проблеми нестачі оборотних коштів і поповнення їх обсягів до нормативного рівня за умов кризової економічної ситуації на підприємстві.

Тема 8. Інвестиції на підприємстві: формування, використання, ефективність

Інвестиції як найважливіший фінансовий інструмент для створення, функціонування та розвитку суб'єктів господарювання. Функціонально-елементний склад інвестицій підприємства. Джерела фінансування інвестицій. Прямі та портфельні іноземні інвестиції. Різновиди та структура реальних (виробничих) інвестицій. Технологічна та відтворювальна структура капітальних вкладень, тенденції її зміни у часі.

Розрахунки обсягу потрібних виробничих інвестицій з урахуванням економічної ситуації на ринку і підприємстві (істотне зростання або зменшення попиту на продукцію фірми, урівноваження попиту та пропозиції). Обґрунтування джерел фінансування та обчислення необхідного обсягу капітальних вкладень відповідно до можливих варіантів економічної ситуації на ринку та підприємстві.

Роль фінансових інвестицій у становленні та розвитку ринкових відносин, умови їх залучення і використання. Види цінних паперів, порядок їх випуску та обігу. Дивідендна політика емітентів. Державне регулювання й масштаби обігу цінних паперів в Україні.

Об'єктивна необхідність залучення іноземних інвестицій. Види і форми іноземних інвестицій. Державне регулювання іноземних інвестицій в економіку України.

Загальні положення методології визначення ефективності виробничих і фінансових інвестицій. Методика оцінки ефективності виробничих інвестицій за умов ринкових відносин з урахуванням грошових потоків, ставки дисконту (капіталізації), господарського ризику та інфляції. Основні показники оцінки ефективності виробничих інвестицій (капітальних вкладень). Особливості визначення і показники ефективності випуску та реалізації різних видів цінних паперів.

Сукупність чинників, що впливають на рівень ефективності інвестицій. Основні організаційно-економічні чинники підвищення ефективності використання капітальних вкладень: удосконалення проектно-кошторисної справи; поліпшення технологічно-відтворювальної структури інвестицій; скорочення тривалості інвестиційного циклу; застосування гнучких економічних методів управління інвестиційними процесами. Шляхи підвищення ефективності обігу цінних паперів.

Економічне обґрунтування інвестиційних проектів різних суб'єктів господарювання в повному або короткому варіанті бізнес-плану. Стисла характеристика інвестиційного проекту. Форма здійснення та необхідний обсяг інвестицій для практичної реалізації проекту. Період інвестування до

початку експлуатації об'єкта. Вибір економічно привабливішого інвестиційного проекту з декількох альтернативних варіантів.

Тема 9. Інноваційні процеси

Змістова характеристика інноваційних процесів: поняття та види. Новини та нововведення, їх сутність та виникнення. Технічні, організаційні, економічні, соціальні, юридичні інноваційні процеси (новини, нововведення). Локальні та глобальні новини (нововведення). Взаємозв'язок між окремими видами інноваційних процесів. Вплив нововведень на будь-яку господарську (підприємницьку) діяльність.

Сутнісне тлумачення науково-технічного процесу (НТП). Еволюційні та революційні форми НТП. Науково-технічні революції. Усталені загальні та пріоритетні напрямки НТП (прогресивні базові технології; синтетичні, композиційні та надчисті матеріали; нетрадиційні види енергії; робототехнічні комплекси та гнучкі автоматизовані системи; комплексна автоматизація та комп'ютеризація виробництва та процесів управління).

Організаційний прогрес (поступ) (ОП) як узагальнюючий фактор використання організаційних, економічних, соціальних та юридичних нововведень. Відмінність ОП від НТП. Об'єкти ОП: організація виробництва і праці, окремі елементи економічного механізму господарювання, соціальні та правові відносини. Основні тенденції та напрямки ОП. Оптимізація розмірів підприємств. Економічна доцільність диверсифікації виробництва і конверсії підприємств воєнно-промислового комплексу.

Методика визначення ефективності технічних нововведень. Чистий прибуток як визначальний показник економічної ефективності технічних новинок (нововведень). Особливості оцінки ефективності організаційних нововведень.

Тема 10. Техніко-технологічна база виробництва

Характеристика техніко-технологічної бази виробництва: поняття і значення. Складники техніко-технологічної бази, способи її формування на підприємстві. Особливості формування виробничої бази на підприємствах різних галузей економіки. Змістова характеристика і форми технічного розвитку підприємства (модернізація, капітальний ремонт і заміна діючого обладнання). Діагностика стану технічного розвитку підприємства: сутність, процедура та основні показники (технічна оснащеність праці, рівень технології, технічний рівень устаткування, рівень комп'ютеризації та автоматизації виробничих процесів і процесів управління). Організаційно-економічне управління технічним розвитком підприємства, його

передбачуваність і комплексність. Лізинг як форма оновлення технічної бази виробництва. Види лізингу за окремими класифікаційними ознаками, їх характеристика. Організаційно-правові основи здійснення лізингу. Ефективність лізингових послуг.

Поняття, види і чинники формування виробничої потужності підприємства. Методичні принципи розрахунку виробничої потужності діючого та заново створюваного підприємства. Особливості визначення виробничих потужностей підприємств різних галузей. Установлення і регулювання резервних потужностей на підприємствах. Показники та шляхи підвищення використання виробничих потужностей. Конверсія та диверсифікація виробничих потужностей за ринкових умов господарювання.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ЗДІЙСНЕННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Тема 11. Організація виробництва

Поняття та основні елементи виробничого процесу. Поділ виробничих процесів за призначенням, перебігом у часі та ступенем механізації. (автоматизації). Принципи організації виробничого процесу. Сутнісна характеристика, структура і принципи організації виробничих процесів. Виробничий цикл, тривалість виробничого циклу.

Організаційні типи виробництва (одиничне, серійне, масове), їх сутнісна характеристика. Дослідно-експериментальне виробництво. Характеристика робочих місць за техніко-економічними ознаками в різних організаційних типах виробництва. Порівняльна характеристика типів виробництва за ступенем їх ефективності. Застосовувані методи організації виробництва. Потокове і непотокове виробництво: ознаки, умови застосування, класифікація. Особливості організації та основні параметри функціонування поточкових ліній. Тенденції розвитку поточкового виробництва на Україні та інших країнах світу. Сутність і соціально-економічне значення застосування різних форм організації виробництва. Об'єктивна необхідність, сутність і тенденції розвитку диверсифікації виробництва.

Тема 12. Виробнича і соціальна інфраструктура

Сутнісна характеристика інфраструктури підприємства (організації). Види інфраструктури підприємства. Вплив інфраструктурних підрозділів на економіку підприємства.

Система технічного обслуговування підприємства: поняття і функції. Ремонтне, інструментальне, транспортне, енергетичне та складське господарства підприємства.

Необхідність і спрямованість соціальної діяльності підприємства в ринкових умовах господарювання. Планування соціального розвитку підприємства: забезпечення належних умов праці, побуту і проживання працівників; медичного та культурного обслуговування; мотивація трудової діяльності та підвищення ефективності праці. Активація соціальної діяльності підприємства. Сучасні проблеми соціального захисту працівників підприємства.

Визначення капітального будівництва як процесу розширеного відтворення об'єктів основного виробництва та інфраструктури, а також простого відтворення будівель і споруд. Конкретні функції підрозділів капітального будівництва підприємства. Планування розвитку інфраструктури. Проектно-кошторисна документація на будівництво, реконструкцію, капітальний ремонт об'єктів інфраструктури.

Тема 13. Прогнозування, планування і регулювання діяльності підприємства

Методи і принципи державного регулювання економіки та окремих суб'єктів господарювання. Нормативне і пошукове прогнозування. Можливі суб'єкти прогнозування. Економічні функції держави за умов домінування ринкових відносин. Реформування та адаптація податкової системи України до ринкових умов господарювання.

Прогнозування розвитку суб'єктів господарювання: мета, об'єкти та принципи. Економічне прогнозування. Довгострокові, середньострокові і короткострокові прогнози і сфери їх застосування.

Планування діяльності та розвитку підприємства. Принципи планування (вибір та обґрунтування цілей, системність, безперервність, оптимальність використання ресурсів, збалансованість). Система планів підприємства. Методи планування діяльності та розвитку підприємства.

Стратегічне планування розвитку підприємства. Основні етапи планування. Різновиди стратегії: виживання, стабілізації, зростання. Методи вибору стратегії. Бізнес-планування, його призначення і роль в системі передбачення перспектив розвитку виробництва. Типовий зміст і методика складання окремих розділів бізнес-планів. Розвиток системи стратегічного та бізнес-планування за ринкових умов господарювання.

Тактичне та оперативне планування діяльності виробничих підрозділів підприємства, їх відмінність від стратегічного планування. Зміст і можливі розділи тактичних (середньо - і короткострокових) планів підприємства. Основні показники тактичних планів, їх класифікація і призначення. Сутність

і системи оперативного планування діяльності виробничих підрозділів підприємства. Проблеми вдосконалення тактичного та оперативного планування за умов ринкової системи господарювання.

Тема 14. Виробництво, якість і конкурентоспроможність продукції

Загальна сутнісна характеристика продукції (послуг), її класифікація за економічним призначенням. Показники обсягу продукції (послуг). Номенклатура та асортимент продукції. Товарна, валова і чиста продукція. Обсяг реалізованої продукції.

Поняття, функції і принципи маркетингової діяльності. Виробнича, продуктова та комерційна концепції маркетингу. Стратегія і тактика маркетингу підприємства, їх вплив на формування програми випуску продукції (надання послуг). Особливості визначення попиту на окремі види продукції (послуг). Схема формування виробничої програми підприємства, її ресурсне обґрунтування.

Сутнісна характеристика матеріально-технічного забезпечення(МТЗ) виробництва, форми та системи МТЗ. Системи живлення матеріалами внутрішньовиробничих підрозділів. Обчислення потреби підприємства в матеріалах, регулювання запасів. Оптимізація партій поставки матеріалів.

Якість продукції (послуг) як економічна категорія. Показники та методи оцінки якості продукції (послуг). Конкурентоспроможність продукції вітчизняних підприємств на ринку: поняття і рівень. Багатофакторний вплив підвищення якості виробів на економіку та імідж підприємства. Шляхи підвищення якості та конкурентоспроможності продукції (послуг) вітчизняних підприємств (технічні, організаційні та соціальні).

Стандартизація продукції, її складові елементи і принципи здійснення. Сфери застосування стандартів та технічних умов, прийнятих в Україні. Сертифікація продукції, її економічне значення. Обов'язкова і добровільна сертифікація виробів. Міжнародні системи сертифікації та національні системи якості. Формування систем якості на вітчизняних підприємствах. Економічна та соціальна ефективність стандартизації і сертифікації продукції.

Функції та організація роботи Державного комітету України по стандартизації, метрології та сертифікації. Державний нагляд за дотриманням вимог стандартів територіальними органами Держстандарту. Об'єкти державного нагляду. Відповідальність виробників за порушення вимог стандартів. Технічний контроль якості на виробництві, об'єкти та основні види технічного контролю.

Тема 15. Продуктивність, мотивація та оплата праці

Продуктивність праці як економічна категорія. Методичні підходи до визначення та розрахунку продуктивності праці та її показників на виробничих підприємствах. Чинники зростання продуктивності праці. Динаміка і резерви підвищення продуктивності праці на підприємствах різних галузей сучасної економіки України. Мотивація як процес стимулювання робітників до ефективної трудової діяльності. Моделі мотивації трудової діяльності. Вимоги до формування системи мотивації праці на підприємствах. Класифікація методів мотивації.

Поняття оплати праці. Основна заробітна плата і додаткова оплата праці. Функції оплати праці та їх реалізація. Сучасна державна політика оплати праці. Механізм державного регулювання та соціального захисту. Політика та основи організації оплати праці на підприємствах (в організаціях). Закон України “Про оплату праці”. Регулювання оплати праці на основі колективного договору. Мінімальна заробітна плата. Тарифно-посадова система оплати праці. Застосовувані форми заробітної плати. Основні системи оплати праці відрядної та почасової форм заробітної плати. Вибір форм і систем оплати праці на підприємствах різних форм власності. Колективні форми організації оплати праці.

Доплати і надбавки як самостійний елемент заробітної плати для компенсації або винагороди за відхилення від нормальних умов роботи. Класифікація доплат. Сутність і види надбавок. Принципи формування системи преміювання персоналу. Організація преміювання окремих категорій персоналу.

Сутність і стимулююча роль участі працівників фірми в її прибутках (доходах). Системи участі працівників у прибутках на основі відносин власності та за результатами виробничо-господарської діяльності. Характеристика та ефективність окремих систем участі персоналу фірми в прибутках. Зарубіжний та вітчизняний досвід участі працівників у прибутках та власності приватизованих підприємств.

Тема 16. Валові витрати і ціни на продукцію

Поточні витрати (собівартість продукції) як комплексний економічний показник. Включення поточних витрат виробництва до собівартості продукції (послуг). Класифікація витрат на виробництво за окремими ознаками (ступенем однорідності, зв'язком з обсягом виробництва, способом обчислення на одиницю продукції). Структура поточних витрат за групами первинних елементів на підприємствах різних галузей і тенденція її зміни. Критичний обсяг виробництва продукції (“точка беззбитковості”),

методи його знаходження. Вплив окремих чинників на зміну критичного обсягу.

Зміст і методика обчислення кошторису виробництва. Розрахунки кошторису виробництва за окремими економічними елементами. Порядок розробки кошторису виробництва залежно від стадії і форми передбачування, наявності інформаційної бази, розміру підприємства. Собівартість валової, товарної і реалізованої продукції. Витрати на одиницю обсягу товарної продукції.

Калькулювання та його місце в економічних розрахунках. Об'єкти калькулювання та калькуляційні одиниці. Типова номенклатура та методика обчислення окремих статей калькуляції. Методи прогнозування собівартості нових виробів на етапах їх розробки та освоєння виробництва (питомих витрат, баловий, агрегатний, кореляційний).

Обґрунтування й вибір стратегії зниження поточних витрат на підприємствах України. Стратегічні напрями регулювання поточних витрат на підприємствах різних галузей народного господарства. Шляхи зниження поточних витрат у розрахунку на одиницю продукції: підвищення технічного рівня виробництва; удосконалення організації виробництва, праці та управління; збільшення обсягу виробництва та підвищення якості продукції. Визначення впливу окремих техніко-економічних чинників на зменшення поточних витрат.

Поняття, роль і функції ціни в ринковій економіці. Види цін (тарифів) і сфери їх застосування. Методи встановлення ціни: собівартість плюс прибуток; забезпечення фіксованої величини прибутку; за рівнем поточних цін (конкуренції); за рівнем попиту тощо. Система знижок і доплат до ціни. Державне регулювання ціноутворення. Шляхи вдосконалення ціноутворення на продукцію (послуги) в Україні.

Тема 17. Фінансово-економічні результати та ефективність діяльності підприємства

Загальна характеристика фінансової діяльності підприємства (організації). Напрямки діяльності. Фінансовий план підприємства. Обчислення необхідних обсягів власного та позикового капіталу для нормального функціонування підприємства (організації).

Прибутковість і дохід як основні показники фінансових результатів діяльності підприємства. Прибутковість і дохідність: їх сутність та відмінність. Джерела формування загальної величини прибутку (доходу) підприємства. Види прибутку та їх визначення. Використання прибутку підприємства. Рівень прибутковості підприємств різних галузей економіки України.

Рентабельність як відносний показник ефективності діяльності підприємства. Обчислення рентабельності виробничих фондів (виробництва), сукупних активів, власного (акціонерного капіталу). Рентабельність обсягу товарної продукції та окремих виробів. Динаміка та шляхи підвищення рентабельності на підприємствах різних галузей економіки України. Суть,

важливість і методичні підходи до оцінки загального фінансового стану підприємства. Показники оцінки прибутковості, ліквідності, оборотності, стабільності та ділової активності, методи їх обчислення. Економічна суть і загальний методологічний підхід до вимірювання ефективності виробництва, господарської діяльності підприємства. Змістова характеристика видів ефективності: за наслідками – економічної та соціальної; за місцем отримання ефекту – локальної (госпрозрахункової) та народногосподарської; за ступенем збільшення ефекту – первісної та мультиплікаційної; за метою визначення абсолютної та порівняльної. Принципи формування системи показників ефективності виробничо-господарської та комерційної діяльності. Система показників ефективності виробництва (узагальнююча; використання праці, виробничих фондів, фінансових коштів). Вимірювання економічної ефективності ресурсів і витрат. Оцінка соціальної ефективності діяльності підприємства.

Класифікація чинників підвищення ефективності виробництва за певними ознаками: джерелами зростання; напрямками розвитку і вдосконалення виробництва; місцем реалізації у системі управління виробництвом. Внутрішні (“тверді” та “м’які”) та зовнішні (державна економічна і соціальна політика, інституціональні механізми, інфраструктура, структурні зміни в суспільстві та економіці) чинники підвищення ефективності виробництва.

Тема 18. Економічна безпека та антикризова діяльність підприємства

Характеристика економічної безпеки суб’єкта господарювання. Багатоаспектне тлумачення економічної безпеки різнорівневих суб’єктів господарювання. Класифікація видів економічної безпеки за типами, сферами життєдіяльності та конкретними предметами. Способи оцінки економічної безпеки підприємства та інших суб’єктів господарювання. Можливі загрози економічній безпеці господарюючого суб’єкта. Збитки від зниження рівня економічної безпеки окремо взятого підприємства і певної їх сукупності.

Основні ознаки достатнього рівня економічної безпеки підприємства за умов ринкової системи господарювання. Зниження до критичної межі рівня економічної безпеки як основна причина настання кризового стану підприємства. Поняття економічної кризи підприємства. Легка, важка і катастрофічна економічна криза; основні причини і наслідки. Реакція керівництва фірми на настання економічної кризи: шоку, оборонного відступу, визнання кризи, адаптації і зміни поведінки. Розробка програми виходу з економічної кризи.

Стратегія забезпечення належної економічної безпеки підприємства. Основні групи чинників, що формують належний рівень економічної безпеки підприємства (безпосередні чинники виробництва, стабільний попит на продукцію, надійність постачальників, зовнішня конкуренція, державне

економічне регулювання діяльності підприємства, надійний захист комерційної таємниці, компетентність керівництва фірми). Розробка власної довгострокової стратегії формування високого рівня економічної безпеки фірми. Необхідні заходи і ресурси для реалізації стратегії досягнення належної економічної безпеки господарюючого суб'єкта.

Об'єктивна необхідність формування та реалізації національної програми антикризового господарювання як важлива складова економічної безпеки вітчизняних підприємств та організацій. Змістова характеристика державної програми антикризового господарювання, форми та ефективність реалізації програми.

Тема 19. Реструктуризація і санація суб'єктів господарювання

Об'єктивна необхідність і стратегія структурної перебудови економіки та її базових галузей. Сутнісна характеристика та організаційні форми реструктуризації підприємств (організацій). Вплив реформування форм власності на реструктуризацію виробничо-господарської діяльності підприємств. Розробка і реалізація програми (бізнес-проекту) реструктуризації різних організаційних утворень. Конверсія, диверсифікація та розукрупнення виробництва як дійові форми реструктуризації суб'єктів господарювання. Холдингові компанії як нові організаційні утворення, економічне обґрунтування їх створення в окремих галузях народного господарства України. Методичні підходи до визначення ефективності реструктуризації різних господарюючих суб'єктів. Вітчизняний та зарубіжний досвід реструктуризації суб'єктів господарювання. Механізм санації та цілі її проведення. Програма санаційних заходів фінансово-економічного характеру. Особливості державної підтримки проведення санації потенційно-конкурентноспроможних підприємств (організацій). Практика, масштаби та ефективність санації господарюючих суб'єктів в Україні.

Тема 20. Банкрутство та ліквідація підприємств

Сутнісна характеристика банкрутства підприємства (організації). Причини та симптоми банкрутства фірми. Визначення зон ризику і банкрутства та реакція господарюючого суб'єкта на настання кризового фінансово-економічного стану. Процедура офіційного порушення справи про визнання банкрутом того чи іншого підприємства (організації). Основні положення Кодексу України з процедур банкрутства. Масштаби і тенденції банкрутства підприємств (організацій) в Україні.

Процес ліквідації (припинення діяльності) збанкрутілого суб'єкта господарювання. Управління майном боржника та оцінка можливих

наслідків ліквідації збанкрутілих підприємств (організацій). Комплекс організаційно-економічних заходів і допустима тривалість процесу ліквідації підприємства (організації)-банкрута. Форми ліквідації підприємств (організацій)-банкрутів.

Практичне заняття
Тема 1 «Підприємство як суб'єкт господарювання»

Завдання 1

Необхідно:

Навести визначення модельного статуту. Навести перелік підприємств, які мають право використовувати модельний статут. Надати перелік основних розділів модельного статуту товариства з обмеженою відповідальністю та їх коротку характеристику (відповідь оформити у вигляді таблиці 1).

Дані для виконання:

Таблиця 1

Характеристика модельного статуту товариства з обмеженою відповідальністю

№ з/п	Розділ модельного статуту	Характеристика
1		
2		
3		

Завдання 2

Необхідно:

Заповнити форму 1 – реєстраційна картка на проведення державної реєстрації юридичної особи, утвореної шляхом заснування нової юридичної особи.

Дані для виконання:

Для виконання завдання використати форму 1 «Форма 1 – реєстраційна картка на проведення державної реєстрації юридичної особи, утвореної шляхом заснування нової юридичної особи» за вибором студента (знаходиться за наступним посиланням http://ddr.minjust.gov.ua/uk/fe59010e3fa447bf796f8a6595530cf9/dlya_yurydychnyh_osib_/).

Практичне заняття
Тема 2 «Основи підприємницької діяльності»

Завдання 1

Необхідно:

Навести приклади франчайзингових компаній в Україні. Зазначити переваги та недоліки застосування франчайзингу. Відповідь оформити у вигляді таблиці 1.

Дані для виконання:

Таблиця 1

Переваги та недоліки використання франчайзингу підприємствами

Переваги франчайзингу	Недоліки франчайзингу	Перелік франчайзингових підприємств в Україні

Завдання 2

Необхідно:

Навести особливості створення та реєстрації різних видів господарських товариств.

Дані для виконання:

Таблиця 2

Вид господарського товариства	Особливості заснування та створення	Мінімальний розмір та особливості формування статутного капіталу	Реєстраційні документи	Обмеження щодо засновників

Завдання 3

Відповідно до вимог Цивільного кодексу України охарактеризувати основні розділи та обов'язкові елементи договору, надати їх коротку характеристику.

Практичне заняття
Тема 3 «Управління підприємством»

Завдання 1

Необхідно:

Визначити коефіцієнти обороту кадрів по прийому та звільненню. Зазначити ймовірні причини зростання коефіцієнту обороту зі звільнення.

Дані для виконання:

Середньооблікова чисельність працівників підприємства становить 825 чол.

Чисельність працівників, прийнятих на роботу – 25 чол..

Чисельність працівників, звільнених з роботи – 36 чол..

Завдання 2

Необхідно:

Визначити коефіцієнти прийому, вибуття та плинності кадрів

Дані для виконання:

Середньооблікова чисельність працівників за звітний період склала 400 осіб. На протязі року прийнято на роботу 30 осіб, звільнено 45 осіб, в тому числі за порушення трудової дисципліни 17 чоловік, за власним бажанням 15 осіб.

Завдання 3

Необхідно:

Визначити, яке заплановане зростання продуктивності праці на підприємстві.

Дані для виконання:

У минулому році було виготовлено продукції на суму 2210 млн грн. У році, що планується, її випуск збільшиться на 5 %. Чисельність працюючих у минулому році складала 2500 осіб, але ж планом передбачено скоротити її на 50 осіб.

Практичне заняття
Тема 4 «Персонал підприємства»

Завдання 1

Необхідно:

Визначити коефіцієнти обороту кадрів по прийому та звільненню. Зазначити ймовірні причини зростання коефіцієнту обороту зі звільнення.

Дані для виконання:

Середньооблікова чисельність працівників підприємства становить 825 чол.

Чисельність працівників, прийнятих на роботу – 25 чол..

Чисельність працівників, звільнених з роботи – 36 чол..

Завдання 2

Необхідно:

Визначити коефіцієнти прийому, вибуття та плинності кадрів

Дані для виконання:

Середньооблікова чисельність працівників за звітний період склала 400 осіб. На протязі року прийнято на роботу 30 осіб, звільнено 45 осіб, в тому числі за порушення трудової дисципліни 17 чоловік, за власним бажанням 15 осіб.

Завдання 3

Необхідно:

Визначити, яке заплановане зростання продуктивності праці на підприємстві.

Дані для виконання:

У минулому році було виготовлено продукції на суму 2210 млн грн. У році, що планується, її випуск збільшиться на 5 %. Чисельність працюючих у минулому році складала 2500 осіб, але ж планом передбачено скоротити її на 50 осіб.

Практичне заняття
Тема 5 «Матеріальні активи підприємства»

Завдання 1

Необхідно:

Визначити показники ефективності використання основних засобів за звітний та плановий рік

Дані для виконання:

В звітному періоді загальна сума чистого доходу підприємства склала 1313 тис. грн., середньорічна вартість основних засобів 1010 тис. грн., чисельність працівників – 11 осіб. В наступному році планується збільшення чистого доходу на 20 %, а чисельність працівників на - 8 осіб.

Завдання 2

Необхідно:

Визначити первісну вартість обладнання для підприємства.

Дані для виконання:

Підприємство оплатило контрагенту нерезиденту вартість обладнання в розмірі 205 тис. грн. Витрати, пов'язані з доставкою обладнання на підприємство, становили 18 тис. грн., витрати, пов'язані з його оформленням на митниці та сплатою мита - 26 тис. грн., витрати на страхування доставки обладнання - 15 тис. грн. Сума комісійних посереднику становила 14,5 тис. грн.

Завдання 3

Необхідно:

Розрахувати щомісячну та річну суму амортизації та накопиченого зносу обладнання з використанням прямолінійного та кумулятивного методів нарахування амортизації

Дані для виконання:

Підприємство придбало обладнання первісною вартістю 250 000 грн. Передбачуваний строк корисного використання – 5 років (дорівнює мінімально допустимому строку, установленому пп. 138.3.3 ПК). Ліквідаційна вартість об'єкта – 10 000 грн.

Завдання 1

Необхідно

Розрахувати амортизацію основного засобу прямолінійним методом

Дані для виконання:

Підприємством придбано об'єкт ОЗ – сейф офісний, первісна вартість якого 7220 грн.

Підприємством установлені:

строк корисного використання – 10 років;

ліквідаційна вартість – 200 грн.;

метод амортизації – прямолінійний.

Завдання 2

Необхідно

Розрахувати амортизацію основного засобу методом зменшення залишкової вартості

Дані для виконання:

Підприємство придбало устаткування, первісна вартість якого 50000 грн. Строк корисного використання устаткування – 5 років, а ліквідаційна вартість – 2000 грн. Для нарахування амортизації підприємство застосовує метод зменшення залишкової вартості. Виконання завдання здійснити шляхом заповнення табл. 1.

Норма амортизації устаткування складе:

$$1 - \sqrt[5]{\frac{2000}{50000}} = 1 - 0,5253 = 0,4747.$$

Таблиця 1. Метод зменшення залишкової вартості

Рік	Розрахунок	Сума амортизації, грн.		Усього сума нарахованого зносу, грн.	Залишкова вартість об'єкта ОЗ, грн.
		річна	місячна		
1					
2					
3					
4					
5					

** Незначні арифметичні розбіжності, що виникають за рахунок округлень, можна компенсувати при нарахуванні амортизації за останній рік використання об'єкта.*

Завдання 3

Необхідно

Розрахувати амортизацію основного засобу методом прискореного зменшення залишкової вартості

Дані для виконання:

Підприємство придбало ноутбук. Первісна вартість об'єкта ОЗ становить 24600 грн., а строк корисного використання – 4 роки. Ліквідаційна вартість об'єкта ОЗ – 300 грн. При нарахуванні амортизації підприємство застосовує метод прискореного зменшення залишкової вартості.

За даними завдання норма амортизації об'єкта ОЗ складе:

$$2 : 4 = 0,5.$$

Розрахунок суми амортизаційних відрахувань протягом строку корисного використання об'єкта ОЗ оформити у вигляді таблиці 2.

Таблиця 2. Метод прискореного зменшення залишкової вартості

Рік	Розрахунок	Сума амортизації, грн.		Усього сума нарахованого зносу, грн.	Залишкова вартість об'єкта ОЗ, грн.
		річна	місячна		
1					12300,00
2					6150,00
3					3075,00
4					300,00

** Річну суму амортизації за останній рік використання об'єкта ОЗ слід визначати як різницю між залишковою вартістю такого об'єкта на початок року і його ліквідаційною вартістю.*

Завдання 4

Необхідно

Розрахувати амортизацію основного засобу кумулятивним методом

Дані для виконання:

Підприємство придбало устаткування первісною вартістю 70000 грн. При зарахуванні устаткування на баланс наказом по підприємству встановлено:

строк корисного використання устаткування – 5 років;
 ліквідаційна вартість – 2500 грн.;
 метод нарахування амортизації – кумулятивний.

Розрахуємо суму амортизації.

Оскільки очікуваний строк використання об'єкта ОЗ становить 5 років, то сума чисел років використання об'єкта ОЗ визначається так:

$$1 + 2 + 3 + 4 + 5 = 15 \text{ або } (5 + 1) \times 5 : 2 = 15.$$

Кумулятивний коефіцієнт дорівнює:

у перший рік експлуатації – $5/15$;

у другий рік – $4/15$;

у третій рік – $3/15$;

у четвертий рік – $2/15$;

у п'ятий рік – $1/15$.

Вартість устаткування, яка амортизується: $70000 \text{ грн.} - 2500 \text{ грн.} = 67500 \text{ грн.}$

Розподіл сум амортизаційних відрахувань за роками у результаті застосування кумулятивного методу оформити у вигляді таблиці 3.

Таблиця 3. Амортизація кумулятивним методом

Рік	Розрахунок	Сума амортизації, грн.		Усього сума нарахованого зносу, грн.	Залишкова вартість об'єкта ОЗ, грн.
		річна	місячна		
1					
2					
3					
4					
5					

Завдання 5

Необхідно

Розрахувати амортизацію основного засобу виробничим методом

Дані для виконання:

Підприємство придбало верстат з первісною вартістю 120000 грн. Ліквідаційна вартість установлена підприємством на рівні 20000 грн. Підприємство використовує виробничий метод нарахування амортизації. Устаткування передбачається використовувати для виробництва 500000 деталей.

Виробнича ставка амортизації становить:

$$(120000 \text{ грн.} - 20000 \text{ грн.}) : 500000 \text{ од.} = 0,2 \text{ грн./од.}$$

Розподіл суми амортизаційних оформити у вигляді таблиці 4.

Таблиця 3.5. Виробничий метод

Період експлуатації, міс.	Фактичний обсяг виготовленої продукції за місяць, од.	Місячна сума амортизації, грн.	Усього сума нарахованого зносу, грн.	Залишкова вартість об'єкта ОЗ, грн.
1-й	12500			
2-й	13000			
3-й	12000			
4-й	11850			
<...>				

n	12750			
<i>* Визначають таким чином: 12500 од. x 0,2 грн./од. = 2500 грн. і т. д.</i>				

Практичні завдання
Тема 6 «Нематеріальні ресурси та активи»

Завдання 1

Необхідно: Навести перелік об'єктів авторського права відповідно до вимог закону України «Про авторське право і суміжні права»

Дані для виконання:

Закон України «Про авторське право і суміжні права» URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text>

Завдання 2

Необхідно:

Навести визначення поняття «нематеріальні активи» (мінімум 5 трактувань) та оформити трактування у вигляді табл. 1.

На основі аналізу систематизованих трактувань поняття визначити економічний зміст нематеріальних активів.

Дані для виконання:

Таблиця 1

Трактування поняття «нематеріальні активи» в науковій літературі

№ з/п	Автор, джерело	Визначення поняття

Практичне заняття
Тема 7 «Оборотні кошти підприємства»

Завдання 1

Необхідно:

Визначити норматив обігових коштів у незавершеному виробництві безперервно діючого підприємства

Дані для виконання:

Річна виробнича програма становить 8000 одиниць продукції за собівартості кожної 520 грн. Тривалість виробничого циклу – 5 днів. Вартість сировини й матеріалів, які витрачаються у перший день циклу, становить 70 % собівартості виробу. Решта витрат розподіляються за днями виробничого циклу рівномірно

Завдання 2

Необхідно:

Визначити норматив власних оборотних засобів підприємства у незавершеному виробництві за таких умов: повна собівартість продукції – 80 грн., одноразові витрати на виготовлення одиниці продукції – 8 грн., річний обсяг випуску продукції 1000 шт., тривалість виробничого циклу 10 днів.

Дані для виконання:

Норматив власних оборотних засобів підприємства у незавершеному виробництві розраховується за формулою:

$$N_{\text{НЗВ}} = \frac{C_{\text{повна од}} \cdot Q \cdot T_{\text{ц}} \cdot K_{\text{нв}}}{D_{\text{к}}},$$

Де $C_{\text{повна од}}$ – повна собівартість одиниці продукції, грн.

Q – річний обсяг випуску продукції, шт.

$T_{\text{ц}}$ – тривалість виробничого циклу, дні

$K_{\text{нв}}$ – коефіцієнт наростання витрат

$D_{\text{к}}$ – кількість календарних днів у році, дні

Завдання 3

Необхідно:

Розрахувати коефіцієнт виходу готової продукції і виявити резерви збільшення випуску продукції за рахунок раціональнішого використання сировини.

Дані для виконання:

Фактична вага сировини, що надійшла у виробництво, 320 т. Вага готової продукції — 120 т. Коефіцієнт виходу готової продукції у базовому році становив 0,36.

Практичне заняття

Тема 8 Інвестиції на підприємстві: формування, використання, ефективність

Завдання 1

Необхідно:

Використовуючи положення закону України «Про інвестиційну діяльність» (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>) навести характеристику наступних елементів інвестиційної діяльності:

- Об'єкти інвестиційної діяльності
- Суб'єкти інвестиційної діяльності
- Джерела фінансування інвестиційної діяльності

Завдання 2

Необхідно:

Визначити порядок оподаткування дивідендів (заповнити табл. 1).

Розрахувати податки та визначити суму дивідендів до випалити, використовуючи дані для виконання.

Дані для виконання

Таблиця 1

Особливості оподаткування дивідендів

Умови оподаткування	ПДФО, ставки оподаткування	Податок на прибуток, ставки оподаткування

ТОВ «А», платник податку на прибуток на загальних підставах, у звітному періоді здійснює нарахування та виплату дивідендів наступним учасникам:

Попов В.А. – 1250,00 грн.

Кравенко П.О. – 6000,00 грн.

Могилянський Б.В. – 15468,00 грн.

Новик Л.Ю. – 72300,00 грн.

Мельник Ю.Л. – 6530,00 грн.

Ревенко В.А. – 789321,00 грн. ТОВ «Б» – 89620,36 грн. (платник податку на прибуток)

ТОВ «К» – 54200,00 грн. (платник єдиного податку 3 група)

Практичне завдання
Тема 9 «Інноваційні процеси»

Завдання 1

Необхідно:

Надати перелік та коротку характеристику факторів внутрішнього та зовнішнього середовища, які стимулюють розвиток інноваційних процесів підприємства (мінімум 4 фактори). Відповідь оформити у вигляді таблиці 1.

Дані для виконання:

Таблиця 1

Характеристика факторів внутрішнього та зовнішнього середовища, які стимулюють розвиток інноваційних процесів підприємства

№ з/п	Найменування фактору	Характеристика впливу на інноваційну діяльність
фактори внутрішнього середовища		
1	Високий рівень кваліфікації персоналу підприємства	Зростання вартості людського капіталу підприємства, залучення досвідченого та висококваліфікованого персоналу для розробок проектів та необхідної документації, для їх реалізації, зменшення витрат на проведення НДД
2		
3		
4		
фактори зовнішнього середовища		
5	Високий попит споживачів на інноваційну продукцію підприємства	Нарощення обсягів виробництва та продажу інноваційної продукції, розширення та удосконалення маркетингової політики в частині реалізації інноваційної продукції
6		
7		
8		

Завдання 2

Необхідно:

1. Надати перелік та коротку характеристику факторів, які стримують інноваційну діяльність підприємства.

2. Надати опис впливу інноваційного фактору на економічне зростання на діяльність промислових підприємств.

Завдання 3

Необхідно:

Навести визначення та описати у чому полягає різниця між визначеннями понять «інновації» та «інноваційна діяльність» в Законі України «Про інноваційну діяльність» та Керівництві Осло.

Практичне завдання
Тема 10 Техніко-технологічна база виробництва

Завдання 1

Необхідно: Навести характеристики типів виробництва відповідно до ознак представлених в таблиці 1.

Дані для виконання:

Таблиця 1

Характерні ознаки типів виробництва

Ознаки	Типи виробництва		
	Одиничний	Серійний	Масовий
Спеціалізація (номенклатура виробів)			
Стабільність номенклатури			
Ритмічність			
Обсяги виробництва			
Обладнання			
Розробка технології			
Вид інструменту, який використовується			
Кваліфікація робітників			
Виробнича собівартість продукції			

Завдання 2

Необхідно:

Навести перелік продукції та виробів для яких характерний кожен з наведених типів виробництва в таблиці 2.

Дані для виконання:

Таблиця 2

Характеристика продукції залежно від типу виробництва

Тип виробництва	Перелік продукції	Частота зміни виробів
Одиничний		
Серійний		
Масовий		

Практичне заняття
Тема 11 Організація виробництва

Завдання 1

Необхідно:

Визначити обсяг реалізованої продукції у вартісному вираженні виходячи з наступних даних:

Дані для виконання:

Панчішні вироби – 550 шт

Жіночі пальто – 730 шт

Чоловічі пальто – 600 шт

Дитячі пальто – 400 шт

Гуртова ціна за виріб:

Панчішні вироби – 100 грн

Жіночі пальто – 1800 грн

Чоловічі пальто – 2100 грн

Дитячі пальто – 900 грн

Залишки готової продукції на початок планового року – 2530 тис.грн.

Вартість річної продукції, відвантаженої споживачу, але не оплаченої у базовому періоді – 1700 тис.грн.

Залишки нереалізованої продукції на кінець року склали 4880 тис.грн.

Завдання 2

Необхідно:

Обґрунтувати виробничу програму малого підприємства з виробництва металовиробів із точки зору забезпеченості металом, якщо на плановий період підприємством укладено договори на поставку металу в обсязі 8 тон, а середня вага виробу – 0,85 кг. Коефіцієнт використання металу – 0,72. 30 % відходів металу можуть повторно використовуватися у виробництві. На плановий період металобаза має доставити споживачам 7500 шт. металовиробів.

Практичне заняття
Тема 12 «Виробнича і соціальна інфраструктура»

Завдання 1

Необхідно:

На прикладі досліджуваного підприємства (за вибором студента) описати значення, склад і характеристику виробничої інфраструктури.

Дані для виконання:

Виробнича інфраструктура досліджуваного підприємства на вибір студента.

Завдання 2

Необхідно:

На прикладі досліджуваного підприємства (за вибором студента) описати значення, склад і характеристику соціальної інфраструктури. Навести складові та структуру соціальної інфраструктури підприємства.

Дані для виконання:

Соціальна інфраструктура досліджуваного підприємства на вибір студента.

Завдання 3

Необхідно:

Надати коротку характеристику систем технічного обслуговування підприємства. Відповідь оформити у вигляді таблиці 1.

Дані для виконання:

Таблиця 1

Характеристика систем технічного обслуговування підприємства

Система технічного обслуговування підприємства	Характеристика	Система функцій
Ремонтне господарство		
Інструментальне господарство		
Енергетичне господарство		
Транспортне господарство		
Складське господарство		

Практичне заняття

Тема 13 «Прогнозування, планування і регулювання діяльності підприємства»

Завдання 1

Необхідно:

1. розробити схему із систематизацією завдань бізнес-планування;
2. намалювати алгоритм формування бізнес-плану підприємства;
3. навести класифікацію планів діяльності підприємства та їх характеристику.

Завдання 2

Використовуючи інформацію наведену в таблиці 1, сформуванати бізнес-план малого підприємства кондитерської галузі.

Таблиця 1. Склад розділів і цілей бізнес-плану

Назва розділу	Склад розділу	Мета
1. Резюме	Основні результати та висновки бізнес-плану	Об'єктивна оцінка продукції, діяльності підприємства
2. Характеристика підприємства	Загальний опис компанії та бізнесу, аналіз ринкової стійкості, опис продуктів а послуг	Основа для аналізу і розрахунків
3. Маркетинговий план	Маркетингова ситуація, аналіз діяльності конкурентів, програма здійснення стратегії, аналіз рівня конкурентоспроможності	Вплив позитивних і негативних факторів попиту, купівельної спроможності, обґрунтування рівня продаж, формування цінової політики
4. Виробничий план	Опис виробничого циклу	Виявлення потреби у виробничих потужностях та трудових ресурсів, розрахунок рівня виробничих витрат
5. Управлінсько-організаційний розділ	Опис управління підприємством	Розрахунок потреби капіталу та кошторису загальноновиробничих витрат
6. Фінансовий план	Аналіз ефективності проекту, проектування грошових потоків	Розрахунок фінансових показників, обґрунтування умов беззбитковості
7. Оцінка і страхування ризиків	Аналіз типів ризиків, можливості його виникнення, можливі збитки	Розробка заходів попередження ризиків, форм та умов страхування

Практичне заняття

Тема 14. Виробництво, якість і конкурентоспроможність продукції

Завдання 1

Необхідно:

Визначити товарну, реалізовану, валову продукцію підприємства.

Дані для виконання:

Показник	Од. вим.	Значення
1. Виробництво продукції в натуральному вираженні: виріб А виріб Б виріб В	од.	550 700 600
2. Відпускна ціна одиниці продукції: виріб А виріб Б виріб В	грн	10000 12000 8000
3. Обсяг напівфабрикатів, що реалізуються на сторону	тис. грн	2200
4. Послуги виробничого характеру, що надаються на сторону	тис. грн	3000
5. Залишки незавершеного виробництва: на початок року на кінець року	тис. грн	1200 1400
6. Матеріальні та прирівняні до них витрати	тис. грн	17200
7. Вартість сировини та матеріалів замовника	тис. грн	240
8. Залишки нереалізованої продукції на: на початок року на кінець року	тис. грн	800 560

Завдання 2

Необхідно:

Визначити товарну, реалізовану, валову продукцію підприємства.

Дані для виконання:

Виробнича програма металургійного підприємства характеризується такими даними: готові вироби – 30570 тис. грн., товари культурно-побутового призначення – 294 тис. грн., роботи промислового характеру і послуги, виконанні на сторону, - 380 тис. грн., вартість запчастин випущених на сторону – 182 тис. грн.

Незавершене виробництво на поч.. року становило 115 тис. грн., на кінець – 122 тис. грн.

Залишки готової продукції на складах: на поч.. року – 80 тис. грн., на кінець – 66 тис. грн.

Завдання 3

Необхідно:

Навести способи підвищення якості і конкурентоспроможності продукції підприємств легкої промисловості (не менше п'яти способів за кожною групою). Відповідь оформити у вигляді таблиці 1.

Дані для виконання:

Таблиця 1

Способи підвищення якості і конкурентоспроможності продукції підприємств легкої промисловості

Групи способів	Характеристика способів	Наслідки впливу впровадження способів для діяльності підприємств легкої промисловості
Технічні		
Організаційні		
Економічні		
Соціальні		

Тема 15. Продуктивність, мотивація та оплата праці

Завдання 1

Необхідно:

Обчислити місячну заробітну плату головного бухгалтера, здійснити всі необхідні відрахування та утримання податків із заробітної плати. Обчислити заробітну плату до виплати.

Дані для виконання:

Місячний оклад головного бухгалтера становить 18000,00 грн. У звітному місяці він має відпрацювати 24 дні, але йому було надано відпустку без збереження утримання строком на 8 календарних днів. З фонду матеріального заохочення головному бухгалтеру нараховано премію в розмірі 25% фактичного заробітку.

Завдання 2

Необхідно:

Розрахувати місячну заробітну плату працівника, здійснити всі необхідні відрахування та утримання податків із заробітної плати. Обчислити заробітну плату до виплати.

Дані для виконання:

Протягом місяця працівником відпрацьовано 10 робочих днів при нормі 21 робочий день. 4 календарних дні працівник відпрацював у вихідний день. Оклад працівника згідно з штатним розкладом становить 15000,00 грн.

Практичне заняття
Тема 16. Валові витрати і ціни на продукцію

Завдання 1

Необхідно:

Розрахувати точку беззбитковості в натуральному та грошовому вимірі враховуючи наведені нижче дані для виконання.

Дані для виконання:

Підприємство виготовляє та продає радіодеталі. Змінні витрати підприємства на одиницю продукції складають: виробничі – 100 грн, витрати на збут – 15 грн, адміністративні – 35 грн, а загальні поістійні витрати – 35 000 грн. Ціна продажу одиниці продукції – 250 грн. Поточний обсяг виробництва та реалізації продукції за місяць становить 400 од., що знаходиться в межах релевантного діапазону.

Завдання 2

Необхідно:

Розрахувати маржинальний дохід на одиницю продукції, беззбитковий обсяг продажу, обсяг продажу, необхідний для отримання операційного прибутку в сумі 148500 грн.

Дані для виконання:

ТОВ «Макрос» спеціалізується на виробництві сільськогосподарської техніки та запасних частин до неї. Ціна за одиницю продукції становить 38,5 тис.грн. Змінні витрати на одиницю продукції 23,65 тис.грн. Постійні витрати за рік 222750 тис.грн.

Завдання 3

Необхідно:

Розрахувати виробничу та повну собівартість кожного виробу, а також оптову ціну, використовуючи нижченаведені дані калькуляції собівартості виробів.

Дані для виконання:

Калькуляція собівартості виробів

№ п/п	Найменування статей калькуляції	Собівартість, грн.			
		Виріб А	Виріб Б	Виріб В	Виріб Д
1	Сировина та матеріали	69,55	130,32	102,14	143,92
2	Зворотні відходи	0,61	0,60	0,46	0,64
3	Основна заробітна плата	3,29	2,99	2,62	3,36
4	Додаткова заробітна плата	0,43	0,39	0,34	0,44
5	Відрахування на соціальні заходи	1,49	1,35	1,18	1,52
6	Витрати на утримання та експлуатацію устаткування	15,37	13,96	12,22	15,69
7	Загальновиробничі витрати	0,50	0,45	0,39	0,51
8	Виробнича собівартість	??	??	??	??
9	Позавиробничі витрати	3,60	5,95	4,74	6,59
10	Повна собівартість	??	??	??	??
11	Прибуток	16,85	27,87	22,17	30,85
12	Оптова ціна	??	??	??	??

Тема 17. Фінансово-економічні результати та ефективність діяльності підприємства

Завдання 1

Необхідно:

Визначити загальну величину доходу від реалізації продукції підприємства, величину грошових надходжень, чистий дохід, валовий прибуток від реалізації продукції, чистий прибуток, рентабельність продукції за наведеними даними.

Дані для виконання:

1. Обсяг отриманої виручки від реалізованої продукції з ПДВ – 12 600 тис. грн.
Підприємство не є платником акцизного податку.

2. Собівартість реалізованої продукції становить – 8200 тис. грн., у тому числі:

- виплати на оплату праці та відрахування на соціальні заходи – 1700 тис. грн.
- матеріальні та прирівняні до них витрати – 6000 тис. грн.
- амортизація обладнання – 150 тис. грн.
- інші витрати – 350 тис. грн.

3. Дохід від реалізації цінних паперів – 35 тис. грн.

4. Дохід від здачі майна в оренду – 19 тис. грн.

5. Адміністративні витрати – 16 тис. грн.

6. Витрати на збут – 25 тис. грн.

Завдання 2

Необхідно:

Визначити чистий прибуток підприємства і здійснити його розподіл відповідно до положень визначених статутом.

Дані для виконання:

чистий дохід від реалізації продукції – 900000 грн.;

інші операційні доходи – 300 грн.

собівартість реалізованої продукції – 40000 грн.;

адміністративні витрати – 8300 грн.;

витрати на збут – 10650 грн.;

інші операційні витрати – 3000 грн.;

фінансові витрати – 10000 грн.;

ставка податку на прибуток – 18 %

Статутом підприємства визначені наступні напрями розподілу чистого прибутку:

- на виплату дивідендів засновникам 35 %
- формування резервного капіталу 15 %
- фонд розвитку виробництва – 50 %

Завдання 3

Необхідно:

Визначте суму чистого доходу та валового прибутку підприємства за звітний період.

Дані для виконання:

ТОВ «Омега» протягом року реалізувало продукції на суму 38717,9 тис. грн., в тому числі ПДВ – 6344,2 тис. грн. Акцизний податок за звітний період становив 101,5 тис. грн, собівартість реалізованої продукції – 30373,7 тис. грн.

Тема 18. Економічна безпека та антикризова діяльність підприємства

Завдання 1

Необхідно:

Навести характеристику цілей антикризового управління. Відповідь на завдання оформити у вигляді таблиці 1.

Дані для виконання:

Антикризове фінансове управління – це система управлінських заходів із діагностики, упередження, нейтралізації і подолання кризових явищ та причин їх виникнення шляхом своєчасного реагування на зміни, спричинені зовнішнім середовищем через уведення в дію антикризових інструментів, що дають змогу усунути тимчасові фінансові ускладнення на підприємстві та подолати симптоми банкрутства.

Таблиця 1

Цілі антикризового управління та їх характеристика

Назва цілі	
Організаційні цілі	
Маркетингові цілі	
Фінансові цілі	
Виробничі цілі	
Кадрові цілі	

Завдання 2

Необхідно:

Зобразити графічно залежність між прибутком, обсягом реалізації продукції та її собівартістю. Розрахувати точку беззбитковості. Навести перелік факторів, які впливають на зміну рівня беззбиткового обсягу продажу. Яким чином можна уберегти підприємство від настання кризового явища.

Дані для виконання:

Виробнича потужність підприємства розрахована на випуск 1000 виробів, яка реалізується за ціною 30 тис. грн. Уся вироблена продукція реалізується, незавершеного виробництва та залишків готової продукції на складах немає. Постійні витрати становлять 5 млн.грн. Змінні витрати на одиницю продукції 14 тис.грн.

Тема 19. Реструктуризація і санація суб'єктів господарювання

Завдання 1

Чи обов'язково ліквідується підприємство після задоволення вимог кредиторів, якщо в результаті реалізації його майна було отримано 5,5 млн грн? Вимоги кредиторів: з оплати праці – 650 тис. грн, з податків – 590 тис. грн, за витратами, пов'язаними із провадженням у справі про банкрутство, – 120 тис. грн, за кредитами банків – 3,8 млн. грн.

Завдання 2

1. Знайдіть приклади успішної санації підприємств у світі.
2. Наведіть приклади успішної санації вітчизняних підприємств.

Тема 20. Банкрутство та ліквідація підприємств

Завдання 1

Необхідно: оцінити ймовірність банкрутства АТ «Укртрансгаз» станом на початок і кінець звітного періоду застосувавши п'ятифакторну модель Е. Альтмана. Розрахунок оформити у вигляді таблиці 1

Дані для виконання

П'ятифакторна модель Е. Альтмана.

$$Z = 1,2X_1 + 1,4X_2 + 3,3X_3 + 0,6X_4 + 1,0X_5,$$

де Z — рівень ризику банкрутства;

1,2; 1,4; 3,3; 0,6; 1,0 - константи;

X_1 — відношення оборотного капіталу до валюти балансу;

X_2 — відношення нерозподіленого прибутку до валюти балансу;

X_3 — відношення валового прибутку до валюти балансу;

X_4 — відношення вартості власного капіталу до вартості всіх зобов'язань;

X_5 — відношення доходу від реалізації до валюти балансу.

Якщо значення рівня ризику банкрутства (Z) складає, то:

$Z < 1,8$ — тоді ймовірність банкрутства дуже висока (понад 80%);

$1,81 < Z < 2,7$ — висока (від 40% до 50%);

$2,71 < Z < 2,99$ — можлива (від 15% до 20%);

$Z > 3$ — дуже низька.

Оцінка ймовірності банкрутства за п'ятифакторною моделлю Е. Альтмана на прикладі АТ «Укртрансгаз»

Показник	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
X_1		
X_2		
X_3		
X_4		
X_5		
Z		
Оцінка ймовірності банкрутства		

4. Рекомендована література

Базова

1. Економіка підприємства: Підруч. / За заг. ред. С.Ф.Покропивного. Вид. 2-е, перероб. та доп. К.: КНЕУ, 2001. 528 с.
2. Про ліцензування певних видів господарської діяльності: Закон України № 1775-III від 01.06.2000 р.
3. Про оплату праці: Закон України №108/95 від 24 березня 1995 р.
4. Небава М.І. Економіка підприємства: Навч. посібник / М.І. Небава, О.О. Адлер, О.Й. Лесько. Вінниця, 2011. Ч. 1. 117 с.
5. Іванілов О.С. Економіка підприємства: Підручник. К.: Центр учбової літератури, 2009. 728 с.
6. Горлачук В.В. Економіка підприємства: Навч. посібник / В.В. Горлачук, І.Г. Яненко. Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. 344 с.
7. Про підприємництво: Закон України № 698 – XII від 07.02.91 р. із змінами і допов.
8. Про підприємства в Україні. Закон України № 887 – XII від 27.03.91 р. із змінами і доповненнями
9. Про господарські товариства: Закон України № 1576 XII від 19.09.91 р. із змінами і доповненнями
10. Про акціонерні товариства: Закон України № 514-VI від 17 вересня 2008 року

Допоміжна

1. Економіка підприємства. Збірник практичних задач і ситуацій: Навч. посібник / С.Ф. Покропивний, Г.О. Швиданенко, О.С. Федонін та ін. К.: КНЕУ, 2005. 323 с.
2. Інструкція із статистики заробітної плати: Затв. наказом Міністерства статистики України № 323 від 11.12.95 р. // Зб. систематиз. законодавства. Бухгалтерія. 2001. № 18 (381). С. 26.
3. Барроу К., Барроу П., Барроу Р. Бізнес-план: Практ. посіб.: Пер. з 3-го англ. вид. К.: Т-во “Знання”, КОО, 2002. 285.
4. Варналій З.С. Основи підприємництва: Навч. посіб. К.: Знання-Прес, 2002. 239 с.
5. Економіка підприємства: Зб. практ. задач і конкрет. ситуацій: Навч. посібник/ За ред. С.Ф.Покропивного. К.: КНЕУ, 1999. 328 с.
6. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств: Навч. посіб. 3-є вид., перероб. і доп. К.: Т-во “Знання”, КОО, 2002. 294 с.
7. Харів П.С. Економіка підприємства: Зб. задач і тестів: Навч. посіб. К.: Знання-Прес, 2001. 301 с.
8. Фінанси підприємств: Підруч. / За ред. А.М.Поддєрьогін. 3-є вид., перероб. і доп. К.: КНЕУ, 2000. 460 с.
9. Про колективні договори і угоди: Закон України № 3356-XII від 1.07.1993 р. // Зб. систематиз. законодавства. Бухгалтерія. 2001. № 35 (450). С. 8.

13. Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. URL: www.kmu.gov.ua
2. Офіційний сайт Національного банку України URL: www.bank.gov.ua
3. Офіційний сайт Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України URL: www.me.gov.ua
4. Офіційний сайт Міністерства фінансів України URL: www.minfin.gov.ua
5. Офіційний сайт Державної служби статистики України URL: www.ukrstat.gov.ua